

MARELE FESTIVAL AL ROMÂNILOR DIN VOIVODINA – 60 DE ANI ÎN SLUJBA CONSERVĂRII FOLCLORULUI ROMÂNESC PE TERITORIUL BANATULUI SÂRBESC

Drd. Lavinius NIKOLAJEVIC (cda)

lavinius2011@hotmail.com

Universitatea de Vest din Timișoara

Abstract: The Great Romanian Festival of Vojvodina was born in 1959 in Uzdin, Serbian Banat. A very important role in the establishment of this festival was played by the Folk Music Orchestra of the Novi Sad Radio Station founded in the autumn of 1949. After a concert held in Uzdin by this orchestra, the idea of setting up a Festival to promote young talents within the Romanian community in the Serbian Banat, appeared. Only vocal soloists and instrumentalists participated in the first editions of the festival, and later during the following editions Romanian folk music orchestras, tarafs, choirs, vocal groups, dance groups, folk ensembles and marching bands also participated. Since 1990, this festival has become more and more popular among Romanians in the Serbian Banat. Out of the love for music that they have acquired from grandparents, great-grandparents and parents, there are more and more young people who are oriented towards musical studies. Even before 1990 there were many professional Romanian musicians, but until now their number is growing and the Grand Festival and the Popular Music Orchestra of the Novi Sad Radio Station have played a very important role in this regard. This Festival had a very important role into the preservation of the the Romanian folklore, specific to the Serbian Banat area, bringing to the public's attention the traditional Romanian folklore from all areas of the country through the participating musicians, promoting vocal and instrumental soloists, orchestras, tarafs, choirs, fanfares and dance formations.

Keywords: festival, folklore, musicians, Radio Novi Sad, Serbian Banat.

Începuturile Marelui Festival

Marele Festival al Românilor din Voivodina a luat naștere în anul 1959 în localitatea Uzdin din Banatul Sârbesc⁷⁵. Un rol foarte important în înființarea acestui festival l-a avut Orchestra de Muzică Populară a Postului de Radio Novi Sad înființată în toamna anului 1949. După un concert susținut la Uzdin de către această orchestră s-a ajuns la ideea înființării unui

---

⁷⁵ Banatul Sârbesc-denumire dată teritoriului împărțit în urma Conferinței de Pace de la Paris, 1919.

Festival care să promoveze tinere talente din cadrul comunității românești din Banatul Sârbesc.

Acest festival a luat naștere la inițiativa membrilor Orchestrei *Doina* din Uzdin și prima ediție s-a desfășurat pe data de 21-22, februarie 1959. La această ediție a festivalului-concurs de muzică vocală și instrumentală au participat 44 de concurenți din mai multe localități de pe teritoriul Banatului Sârbesc.

Prezentarea celor 44 de soliști vocali și instrumentiști a fost apreciată de un juriu format din trei persoane, care a acordat trei premii soliștilor instrumentiști: Gheorghe Velici și Gheorghe Țăran - premiul I; Alexandru Cătălina - premiul II; Nicolae Rista și Gheorghe Nicolaevici - premiul III (Fig. 1) și trei premii soliștilor vocali; Roman Bugariu - premiul I, Eufrozina Bochianț, Adam Roșu - premiul II și Todor Dalea- premiul III.⁷⁶

Fig. 1 Gheorghe Nicolaevici, flaut (arhiva personală)

În anul 1960 pe data de 12-13 martie a avut loc cea de-a doua ediție a Marelui Festival de Folclor al Românilor din Voivodina în aceeași localitate. La această ediție a crescut numărul participanților, ajungând la un număr de

---

⁷⁶ Costa Roșu, *Frumoasele Festivaluri*, Editura Libertatea, pp. 5-6.

52 de soliști vocali și instrumentiști. Costa Roșu relatează în cartea *Frumoasele Festivaluri* impresii legate de prezentarea concurenților: deși era un număr mai mare al participanților ei s-au prezentat mai slab pregătiți decât concurenții de la ediția I-a a Marelui Festival". La ediția cu numărul doi, evaluarea concurenților a fost realizată de un juriu de specialitate și votul publicului.

Ediția cu numărul trei a Marelui Festival de Folclor al Românilor din Voivodina a avut loc în anul 1961 la Uzdin. Acompaniamentul soliștilor vocali și instrumentiști a fost realizat de către Orchestra de Muzică Populară *Doina* din Uzdin sub bagheta lui Todor Ghilezan ca și la edițiile precedente. Această Orchestră, pe lângă membrii săi din Uzdin, a fost alcătuită din mai mulți instrumentiști ai diferitelor orchestre de muzică populară din localități ale Banatului Sârbesc. La această ediție s-au prezentat 34 de soliști vocali și instrumentiști din 14 localități din Banatul Sârbesc. Pentru prima dată, în anul 1961 a apărut o nouă tradiție ce s-a perpetuat de-a lungul timpului: câștigătorii din anul 1959 și 1960 au participat în calitate de oaspeți ai Marelui Festival de Folclor al Românilor din Voivodina.

La primele ediții ale festivalului au participat doar soliști vocali și instrumentiști, ca mai apoi pe parcursul următoarelor ediții să participe și orchestre de muzică populară românească, tarafuri, coruri, grupuri vocale, formații de dansuri, montaje folclorice și fanfare.

Fig. 2 Fanfara din Straja (arhiva personală)

De la a patra ediție, din anul 1963, acest Festival se transformă într-un festival regional, sub denumirea de *Festivalul de muzică populară din Banat*. Acest festival are ca scop principal păstrarea și cultivarea folclorului autentic. Festivalul a devenit și un izvor nesecat de tinere talente din rândul cărora redacția muzicală a Postului de radio Novi Sad și-a recrutat soliștii vocali și instrumentiști.⁷⁷

Următoarele ediții au loc în 27-28 martie 1964 și 1965 la Uzdin, numărul de participanți ajungând la un nou record și festivalul devenind tot mai popular în rândul comunității românești din Banatul Sârbesc. La ediția din anul 1965 s-au acordat și premii pentru cel mai bun text al cântecelor interpretate în concurs.

De la ediția din anul 1966 care s-a desfășurat în aceeași localitate, se fac tot mai multe eforturi pentru a se îmbunătăți programul artistic și modul de organizare. La această ediție a început să crească și numărul orchestrelor de muzică populară, ajungând la participarea a cinci orchestre: Orchestra de

---

⁷⁷ Costa Roșu, *Frumoasele Festivaluri*, Editura Libertatea, p. 11.

muzică populară a Societății culturale *Turturica* din Mesici, Orchestra de muzică populară a Căminului cultural din Nicolinț, Orchestra de muzică populară *Lira* din Torac (Begheiți), Orchestra Societății cultural-artistice "Petru Albu" din Vârșeț și Orchestra demuzică populară *Doina* din Uzdin.⁷⁸ La această ediție nu s-au acordat premii orchestrelor cu toate că regulamentul festivalului prevedea acest lucru.

Ediția jubiliară a acestui festival a fost organizată în anul 1967 la Uzdin. Primul concert a început cu același cântec de la prima ediția a marelui festival, *Cântecul lui Barbu Lăutaru*, unul dintre cele mai vechi cântece românești păstrate până în zilele noastre. Din anul 1968 festivalul începe să întâmpine tot mai multe greutăți; ediția din 1968 neavând caracter competițional ci doar o trecere în revistă a societăților culturale din Banatul Sârbesc. De la această ediție se încearcă mutarea sa în altă localitate. Societate culturală *Lira* din Torac și Societatea culturală *Petru Albu* din Vârșeț se luptă pentru organizarea festivalului în localitatea lor și cu toate aceste încercări de a se muta locul organizării festivalului, el rămâne în continuare în localitatea Uzdin, unde a și luat naștere.

Mutarea Festivalului

Din 1970 începe o perioadă dificilă pentru festival și pentru prima dată de la începutul acestui festival, din anul 1959, nu se organizează o ediție. Această ediție este și singura care nu s-a organizat de la începutul festivalului și până în prezent (Ediția jubiliară din 2020 organizată la Uzdin). După mai multe dezbateri asupra mutării festivalului, ce au avut loc începând cu anul 1968, festivalul își schimbă locația și Marele Festival de Folclor al românilor din Voivodina are loc în anul 1974 la Satu-Nou. Din acest an

---

⁷⁸ Costa Roșu, *Frumoasele Festivaluri*, Editura Libertatea, p. 22.

festivalul își schimbă locul în fiecare an, la Uzdin revenind la fiecare a cincea ediție (ediție jubiliară).

Ediția din anul 1974 a fost o ediție reușită la care au participat pe lângă soliști vocali și instrumentiști și fanfare, orchestre de muzică populară, coruri, formații de dansuri. Următoarea ediție din anul 1975 urma să se organizeze la Begheiți (Torac) însă torăcenii au renunțat la organizarea acestei ediții. Ediția având loc la Coștei în luna septembrie a anului 1975, unde s-au remarcat Orchestra de muzică populară *Lira* din Torac, Orchestra de muzică populară *Steaua* din Ovcea și Orchestra de muzică populară *Doina* din Uzdin. Orchestra de muzică populară a Societății culturale *Lumina* din Iancov Most (Iancaid) s-a evidențiat prin păstrarea și promovarea repertoriului autentic.

Următoarea ediție are loc la Deliblata în anul 1976, după care urmează ediția desfășurată la Uzdin din anul 1977, 1978 la Ovcea, 1979 la Doloave, 1980 Ediția Jubiliară a avut loc la Uzdin, ediția din 1981 a avut loc la Straja (Fig. 3) pentru prima dată, 1982 are loc la Torac, 1983 la Sutiesca, 1984 la Iancov Most (Iancaid), 1985 la Uzdin (Ediție Jubiliară), 1986 la Alibunar, 1987 la Vârșeț, 1988 la Maramorac, 1989 la Ecica, 1990 la Uzdin (Ediție Jubiliară).

Fig. 3 Gheorghe Nicolaevici (Straja) - taragot, arhiva personală

Începând din anul 1990 acest festival devine tot mai cunoscut în rândul românilor din Banatul Sârbesc. Din dragostea față de muzică pe care și-au însușit-o de la bunici, străbunici și părinți, se prezintă tot mai mulți tineri care se orientează spre studii muzicale. Și înainte de 1990 au fost numeroși muzicieni profesioniști români, însă până în prezent numărul lor este în creștere și Marele Festival și Orchestra de Muzică Populară a Postului de Radio Novi Sad au avut un rol deosebit de important în acest sens. Au fost și perioade dificile când soliștii vocali și instrumentiști au fost acompaniați de orchestre diferite, o problemă destul de mare pentru a putea să se prezinte în mod echitabil față de ceilalți concurenți. Localitățile mai mari aveau orchestre mai bune, lucru datorat în primul rând instrumentiștilor și astfel aveau posibilitatea să compună cât mai omogen orchestrele (Fig. 4). De multe ori se întâmpla ca unele orchestre să aibă un număr foarte mare de violoniști (zona de pustă) și foarte puțini suflători, sau invers în satele de codru din apropierea orașului Vârșeț unde sunt foarte mulți clarinetiști, saxofoniști, taragotiști, trompetiști, ș.a.m.d. Un rol important pentru satele de codru l-au avut fanfarele din cadrul cărora au venit foarte mulți instrumentiști în rândul orchestrelor de muzică populară. Din păcate, în prezent, tot mai

puțini țambaliști și contrabasiști se regăsesc printre muzicienii comunității române din Banatul Sârbesc. Unele pseudoinstrumente s-au pierdut precum frunza care era foarte populară în cadrul comunităților sătești din prima jumătate a secolului al XX-lea.

Fig. 4 Soliști acompaniați de Orchestra Marelui Festival (arhiva personală)

Festivalul din 1990 și până în 2020 a avut loc din cinci în cinci ani la Uzdin sub forma de ediție jubiliară și anume: 1990, 1995, 2000, 2005, 2010 (ediția jubiliară cu numărul 50), 2015 și 2020 (ediția jubiliară cu numărul 60). După înființarea Orchestrei Consiliului Național al Minorității Naționale Române din Serbia, în anul 2006, sub bagheta lui Lucian Petrovici (concertmaestru al Orchestrei de muzică populară Radio Novi Sad) și a coordonatorului Petru Popa (producător muzical al Postului de Radio Novi Sad) urmează ediții la care soliștii vocali și instrumentiști au fost acompaniați de către orchestra festivalului formată din mai mulți instrumentiști din toate localitățile românești din Banatul Sârbesc. Această orchestră a festivalului a fost dirijată de către mai mulți muzicieni dar după un conflict de la ediția Marelui Festival de Folclor al Românilor din Voivodina din anul 2008, care s-a desfășurat la Petrovasâla (Vladimirovaț), orchestra s-a scindat și s-au format două orchestre care să acompanieze soliștii vocali și instrumentiști.

Urmează o perioadă în care pentru prima dată de la înființarea acestui festival se desfășoară o ediție la care festivalul este organizat în două localități diferite în același timp: Ecica, unde acompaniază Orchestra Consiliului Național al Minorității Naționale Române din Serbia și Seleuş unde acompaniamentul este realizat de către Orchestra Rapsodia Bănăţeană. Ediția jubiliară cu numărul 50 se desfășoară la Uzdin, acompaniamentul la această ediție fiind realizat de către ambele orchestre. La această ediție nu s-au acordat premii, fiind o ediție de trecere în revistă.

Din anul 2011 și până în 2020 acompaniamentul soliștilor vocali și instrumentiști este realizat de către o singură orchestră și anume: Orchestra Consiliului Național al Românilor din Serbia (Orchestra Românilor din Voivodina), dirijor Roman Bugar și coordonator artistic: Petru Popa (din 2020 Grațian Petrovici).

Festivalul internațional din cadrul Marelui Festival de Folclor al Românilor din Voivodina

Acest festival a început să se desfășoare din anul 2013 în cadrul Marelui Festival al Românilor din Voivodina care se adresa doar soliștilor vocali și instrumentiști. De la această ediție festivalul devine și mai cunoscut în afara granițelor, unde încep să vină concurenți și invitați în spectacolul de gală din toate zonele etno-folclorice ale României. Prima ediție a avut loc la Săn-Mihai (Locve) după care a urmat ediția de la Grebeaș din 2014 și Uzdin din 2015. Din păcate, în acest format, s-au organizat doar aceste trei ediții.

La prima ediție a festivalului internațional concurs la categoria soliști vocali au fost premiați: Mădălina Tiron - premiul I, premiul II, Premiul III și soliști instrumentiști: Lidia Cina (Ovcea) la vioară - premiul I, Victor Boleaș (Ovcea) la acordeon - premiul II, Lavinius Nikolajevic

(Nicolaevici), Straja, la clarinet - premiul III. La ediția din anul 2014, organizată la Grebenaț, printre câștigătorii la categoria soliști vocali se enumeră: Ionela Guzic (Gorj) - premiul I, Andrei Molocea (Hunedoara) - premiul II și Adriana Uzoni (Vârșeț) - premiul III. La categoria soliști instrumentiști Premiul I îi revine lui Lavinius Nikolajevic (Straja) la Fluier și Clarinet, Premiul II Sorin Jivcu (Petrovasâla) la clarinet iar premiul III nu s-a acordat.

Ediția Jubiliară cu numărul LX

După ediția din 2014 de la Grebenaț a urmat ediția de la Uzdin din anul 2015, după care urmează ediția din 2016 la Sărcia (Sutijeska), Ecica și Torac în 2017, Ovcea 2018, 2019 Doloave. Printre cele mai greu de realizat se enumeră ediția jubiliară cu numărul 60 (Fig. 5) din acest an care a avut loc la Uzdin. Din cauza pandemiei de Covid-19, această ediția s-a organizat pentru prima dată în istoria acestui festival fără participarea publicului. Festivalul a avut forma unui concert în care au participat 22 de soliști vocali și instrumentiști acompaniați de către Orchestra Românilor din Voivodina, dirijată de către Roman Bugar, coordonator artistic: Grațian Petrovici. Acest concert a fost filmat de către echipa Radio-Televiziunii Novi Sad și a fost difuzat în cadrul emisiunii "Bună seara, Voivodină!" și câteva fragmente în cadrul emisiunii *Magazin TV* ambele emisiunii făcând parte din programul în limba română.

Fig. 5 Ediția din 2020 (arhiva personală)

În cadrul Marelui festival au participat de-alungul timpului foarte mulți muzicieni din Banatul Sârbesc și din România. Printre membrii juriului acestui festival se numără Trandafir Jurjovan, Petru Popa, Damian Trifu, prof.univ.dr. Niță Frățilă, prof.univ.dr. Ion Lelea, prof.univ.dr.habil Lucian Emil Roșca. Acest Festival a avut un rol deosebit de important pentru păstrarea folclorului românesc specific zonei Banatului Sârbesc, aducerea în atenția publicului a folclorului românesc tradițional din toate zonele țării prin intermediul muzicienilor participanți, promovarea soliștilor vocali și instrumentiști, orchestrelor, tarafurilor, corurilor, fanfarelor și a formațiilor de dansuri.

References:

1. *Almanah Libertatea 1991*, Editura Libertatea, Panciova, 1991.
2. *Almanah Libertatea 1996*, Editura Libertatea, Panciova, 1991.
3. Marina, Lucian, *Monografia - 70 de ani de activitate a redacției române a postului de Radio Novi Sad (1949-2019)*, Editura S.R.L, Novi Sad, 2019.
4. Nikolajevic, Lavinius, *Radio Novi Sad Popular Music Orchestra - 70 Years of Activity in the preservation and Promotion of Romanian Popular Music*, The Tribune Anthropology & Communication, An 2, Nr. 3-4/2020.
5. Ocolișan Baba, Ileana, *Lexiconul soliștilor vocali și instrumentiști ai postului de radio Novi Sad*, Editura Libertatea, Panciova, 2013.
6. Roșu, Costa, *Frumoasele festivaluri*, Editura Libertatea, Panciova, 1990.